Evaluatie bestuursovereenkomst 2016-2021

inzake de vestiging van een opvangcentrum voor asielzoekers

Ter attentie van

College van B&W Harderwijk

Auteur

Afdeling Samenleving

M.P. Verheule

Onderwerp

Evaluatie bestuursovereenkomst 2016-2021 opvangcentrum asielzoekers, COA – gemeente Harderwijk

Datum

17 augustus 2020

Inhoudsopgave

pagina

Samenvatting …….. 3

1. Inleiding ……. 6
leeswijzer

1.1. Aanleiding ……. 6
1.2. Proces en werkwijze ……... 6
1.3. Aspecten evaluatie bestuursovereenkomst …… 7

2. Stand van zaken azc, opvangbehoefte, vergunningen en financiën …… 8

2.1. Kengetallen azc Harderwijk …… . 8
2.2. Stand van zaken instroom vluchtelingen en opvangbehoefte …….. 9
2.3. Flexibilisering asielsysteem ……... 10
2.4. De staat van vergunningen en toestemmingen …… 11
2.5. Financiële aspecten …… 11

3. Ervingen met het azc over de afgelopen jaren …… 12

3.1. Ervaringen overleg omwonenden …….. 12
3.1.1 Verkeersveiligheid …… 13
3.1.2 Geluidsoverlast …… 13
3.2. Ervaringen openbare orde en veiligheid …….. 14
3.3. Ervaringen netwerkpartners in en rond het azc …… 16

4. Conclusie en aanbevelingen ……..…… 20

4.1 Kengetallen azc Harderwijk …… 20
4.2 Conclusie …… 20
4.3 Aanbeveling ……..…….. 22

Bijlage 1. Cijfers asielinstroom Nederland – cijfers van COA ……..….. 23
Bijlage 2. Overzicht budget azc terrein Kranenburg Noord …… 24
Bijlage 3. Enquête - netwerkpartners en bewonersoverleg ……. 25
Bijlage 4. Betrokken organisaties bij het opvangcentrum voor asielzoekers …… 27

Samenvatting

De gemeente Harderwijk heeft, voor een periode van vijf jaar, 2016-2021, een bestuursovereenkomst gesloten met het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) over de vestiging van het asielzoekerscentrum op het terrein Kranenburg-Noord. Deze overeenkomst wordt geëvalueerd na vier jaar waarbij de evaluatie dient als input voor het formuleren van mogelijk andere of aanvullende randvoorwaarden voor de te sluiten bestuursovereenkomst tussen COA en gemeente over de komende jaren.

Proces en aspecten evaluatie
De opzet en het proces van de evaluatie is door het college van B&W in maart 2020 belegd. Daarbij wordt de evaluatie gedaan op zes aspecten: de stand van zaken van de instroom van vluchtelingen, de status van benodigde vergunningen en toestemmingen, financiële aspecten, ervaringen uit het omwonendenoverleg, ervaringen uit het openbare orde overleg en tot slot de evaluatie(s) over het opvangcentrum van de hieraan gerelateerde voorzieningen en de netwerkpartners.

Kengetallen azc Harderwijk
Tussen eind 2016 en zomer 2018 verbleven op het azc niet meer dan 400 mensen. Vanaf augustus 2018 is de bezetting gestegen naar de volledig beschikbare capaciteit van 800.

In de bestuursovereenkomst is een inspanningsverplichting belegd om minimaal 40% gezinnen te huisvesten. In de periode 2016-2020 waren in het azc tussen de 55% en 70% gezinnen gehuisvest.

In de periode van eind 2016 tot de zomer 2018 waren in het azc het aantal kinderen jonger dan 4 jaar rond de 30. Het aantal kinderen van 4-12 jaar was tussen de 40 en de 50. En het aantal jongeren, wonend op het azc lag tussen de 20 en de 30. Na de bezetting van de volledige capaciteit van het azc zag dat er als volgt uit. Het aantal kinderen jonger van 4 jaar op het azc lag in de periode zomer 2018 en 2020 tussen de 50 en 60. Het aantal kinderen van 4-12 jaar was tussen de 80 en de 90. En het aantal jongeren wonend op het azc lag tussen de 50 en de 60.

In het azc verblijven tussen de 40 en 50 verschillende nationaliteiten waarbij in Harderwijk een relatief grote groep statushouders uit Syrië en uit Eritrea verbleven.

Stand van zaken asielinstroom en flexibilisering opvang
De instroom van asielzoekers is nog actueel. Het tekort aan opvangbehoefte in Nederland ligt tussen de 3.500 en 6.500 opvangplaatsen. Deze behoefte hangt af van het stoppen of wel of niet verlengen van opvangcentra op verscheidene plekken in Nederland.

Naast deze actuele opvangbehoefte is eind 2019 landelijk en daarna ook provinciaal de Uitvoeringsagenda flexibilisering asielketen belegd. Deze steekt in op meer kleinere en regio gebonden opvanglocaties. Hiermee kan er makkelijker op- en afgeschaald worden al naar gelang het volume asielzoekers stijgt of krimpt. Ook zullen de kleinere en regio gebonden opvangplekken maatschappelijk beter aanvaardbaar zijn dan de relatief grote opvanglocaties van de huidige azc's. En, door een steviger regio gebonden keten kan ingestoken worden op het verbeteren van de overgang van opvang naar huisvesting en integratie. In dit vernieuwde asielopvangsysteem zal, bij de opvanglocaties, ook een onderscheid gemaakt worden tussen asielzoekers met een kansrijke asielaanvraag, asielzoekers met een kansarme aanvraag en een groep waarbij dat nog niet duidelijk is. De asielzoekers met een kansrijk profiel zullen geplaatst worden in de regionale opvanglocaties waarmee een soepeler integratie tot stand kan komen. De asielzoekers met een evident kansarme asielaanvraag worden niet in de regionale opvanglocaties geplaatst maar in satellietlocaties.

Als we dit beeld vertalen naar Harderwijk dan kunnen we constateren dat de asielinstroom nog steeds hoog is en de behoefte aan opvangplekken daarmee op korte termijn ook hoog is. Verder is het streven de opvang van asielzoekers kleinschaliger in te richten met daarbij het streven deze meer regio gebonden te laten zijn waarbij ingestoken wordt op een meer evenredige verdeling over Nederland en Gelderland. Dit kan op de langere termijn betekenis hebben voor de opvangcapaciteit in Harderwijk.

Status van benodigde vergunningen en toestemmingen
Op 19 juli 2016 is door de gemeente Harderwijk een omgevingsvergunning verleend voor het vestigen van een opvangcentrum op het terrein Kranenburg-Noord voor een periode van maximaal 10 jaar voor ten hoogste 800 asielzoekers. De einddatum van de vergunning is gesteld op 1 juni 2026.
Het Rijk heeft Kranenburg-Noord afgestoten als militair terrein en boodt deze te koop aan. De gemeente Harderwijk verwerft het terrein. De wisseling van eigendomssituatie heeft geen invloed op de vergunning. Het opvangcentrum kan met de huidige vergunningen tot 1 mei 2026 op de locatie Kranenburg-Noord blijven staan waarmee op 1 juni 2026 het terrein, in zijn oorspronkelijke staat, opgeleverd kan worden.

Financiële middelen
Op grond van het Faciliteitenbesluit opvangcentra ontvangt de gemeente Harderwijk een financiële bijdrage zolang een opvangcentrum in haar gemeente functioneert. De middelen worden ingezet voor een peuteropvang in het azc, subsidie voor het Platform Welkom Vluchteling Harderwijk, het maatjesproject sport en cultuur, beveiligingsinzet in winkelcentrum Tweelingstad en incidentele kosten die de gemeente rond het azc heeft. De middelen

onderwijshuisvesting zijn ingezet ten behoeve van de school de Vlieger.

Evaluatie omwonenden en inwoners Harderwijk
Bij de start van het azc is door het COA een bewonersoverleg ingericht. Het bewonersoverleg komt 3 á 4 keer per jaar bijeen. Bij de start van het azc is dat vaker geweest. Het overleg wordt door gemiddeld 10 onwomenden bezocht.

De omwonenden van het azc hebben een open houding over de aanwezigheid van het azc. COA is goed aanspreekbaar en luistert en over het algemeen wordt er op korte termijn iets gedaan met klachten die er zijn. De omwonenden vragen aandacht voor de aanwezigheid van, in hun beleving, veel alleenstaande mannen. Dit geeft soms een gevoel van onveiligheid. De omwonenden hebben de wens geuit terug te gaan naar het volume waar het azc mee van start gegaan is.
De omwonenden willen graag dat het bewonersoverleg voortgezet wordt. De informatiebrief werkt maar een direct contact bij incidenten zou handig zijn zodat de informatie niet eerst in de krant staat en dan gedeeld wordt met de bewoners. Tot slot hebben de omwonenden ook een aantal meer concrete zaken aangegeven. Hiervoor wordt verwezen naar paragraaf 3.1 van de evaluatie.

Evaluatie van openbare orde en veiligheid en ondernemers winkelcentrum Tweelingstad
Aan de bestuursovereeenkomst tussen COA en de gemeente hangt de notitie Veiligheidszorg (2016). Deze notitie schetst het perspectief van een brede verantwoordelijkheid voor veiligheid en leefbaarheid in Harderwijk. Verder staan de verantwoordelijkheden van de verschillende partijen (COA, burgemeester/driehoek, politie, gemeenteraad en college van B&W).
Afstemming over de aanpak vindt plaats in de Projectgroep Ketenaanpak en in het Casusoverleg. In de Projectgroep Ketenaanpak wordt gesproken over de aanpak van leefbaarheid, veiligheid en openbare orde. Het azc was vanaf eind 2016 bezet met 400 bewoners en in 2018 is dit gegaan naar 800. Met deze stijging is ook het aantal asielzoekers met een kansarme aanvraag gestegen, de zogenaamde veilige landers. Een deel van deze groep asielzoekers veroorzaakt overlast. In de zomer van 2019 is, in afstemming tussen de partijen, een lik-op-stukbeleid – toepassing snelrecht - ingezet. En het effect van deze aanpak is zichtbaar. Na de invoering zijn in het laatste kwartaal van 2019 de overlastcijfers voor Harderwijk gedaald. Deze daling zet zich door in 2020. Over de volle breedte zijn er minder misdrijven in Harderwijk gepleegd door bewoners van het azc dan in 2019. Over de volle breedte is een daling te zien van ruim 40% minder delicten. Of dit mede door het coronavirus komt is onbekend.

De aanpak van overlastgevende asielzoekers uit met name veilige landen, gebeurt ook op landelijk niveau. Het ministerie van Justitie en Veligheid heeft in het voorjaar van 2019 drie ketenmariniers aangesteld. Mensen met doorzettingsmacht en een gerichte aanpak van de top 300 van overlastgevende asielzoeker.

Uit het overleg tussen politie en OM kwam naar voren dat het azc een stevig beroep doet op de inzet van de wijkagent; op de capaciteit. Ook zou ze graag de komende jaren een regelmatige evaluatie zien van de lijn die in de nota Veiligheidszorg belegd is. Voor meer specifieke punten uit de evaluatie met OOV wordt verwezen naar paragraaf 3.2

De ondernemers van winkelcentrum Tweelingstad vinden de aanwezigheid van een azc in hun wijk een stevige opgave. Deze zit in de aanwezigheid van een groep van 5 á 10 overlastgevers die ook crimineel gedrag vertonen. En door de doorstroom die logischerwijs plaatsvindt in het azc is dit elk kwartaal een nieuwe groep.
De overlast is te onderscheiden in aan de ene kant criminele activiteiten: frequent winkeldiefstal. Aan de andere kant bestaat het uit gevoelens van onveiligheid: er wordt tegen winkelpersoneel geschreeuwd, gespuugd en jonge vrouwen worden seksistisch bejegend.
In het winkelcentrum is inzet van beveiliging en de lijnen met politie, azc en de gemeente zijn kort. Middelen vanuit het Faciliteitenbesluit worden hiervoor beschikbaar gesteld. De ondernemers benadrukken dat voor het vervolg van de bestuursovereenkomst er maatregelen zouden moeten komen om de overlast van deze groep te laten stoppen. De maatregelen zijn, lik-op-stuk aanpak en ketenmariniers maar ook aan de voorkant, ter voorkoming van, willen ondernemers betrokken zijn.

Evaluatie netwerkpartners
Bij de opvang van asielzoekers in Harderwijk zijn dertien organisaties betrokken; organisaties voor eerste- en tweedelijns zorg, onderwijsorganisaties, welzijnspartners en vrijwilligers(organisaties).

De organisaties geven aan binnen het azc samen te werken met betrokken en bevlogen medewerkers van het COA. Het COA is wat formeel maar wel betrokken, zo is de beleving. De afgelopen jaren is door de organisaties uit Harderwijk veel expertise opgebouwd in het werken met of begeleiden van asielzoekers. Een verbeterpunt is de directe bereikbaarheid van de medewerkers van het azc. Dat loopt over te veel schijven of duurt te lang.
Over het medisch organisatorisch overleg zijn de organisaties erg enthousiast. Het azc in Harderwijk is hierin een positieve uitzondering en het draagt zorg voor een brede aanpak en een breed beeld van de gezondheid van de bewoners van het azc. Het is schipperen met de ruimtes en hygiëne in de ruimtes.
Er zijn veel activiteiten op het azc maar voor jongeren nauwelijks.
De gemeente is betrokken en regelmatig aanwezig bij verschillende overleggen.
Hier is de wens geuit het opvangcentrum (weer) een familielocatie te laten zijn. De aanwezigheid van veel alleenstaande mannen roept gevoelens van onveiligheid op bij inwoners van Harderwijk.
Er zijn door de organisaties ook meer concrete zaken aangegeven. Hiervoor wordt verwezen naar paragraaf 3.3 van de evaluatie.

Conclusie
In het opvangcentrum in Harderwijk heeft het COA in eerste instantie 400 asielzoekers opgevangen en vanaf de tweede helft van 2018 is de volledige capaciteit benut.
In de kengetallen over het azc is te zien dat over de afgelopen vier jaar altijd tussen de 55% en de 70% gezinnen verbleven op het azc. Hiermee voldoet het azc aan de inspanningsverplichitng die is belegd in de bestuursovereenkomst om 40% gezinnen te huisvesten.

Uit de stand van zaken van de asielinstroom kunnen we voor Harderwijk afleiden dat de opvangbehoefte in 2021 nog groot is. Omdat gesproken wordt over de aanwezigheid van satellietlocaties in Nederland voor kansarme aanvragen kan het opvangcentrum in Harderwijk zich ontwikkelen tot een kleinschalige opvang voor asielzoekers met een kansrijke aanvraag met een omvang van bijvoorbeeld 500 plekken met een flexibele schil van 300 die, onder bepaalde voorwaarden, ingezet wordt bij een verhoogde asielinstroom.

De staat van vergunningen en toestemmingen is op orde en staat een verlenging van de bestuursovereenkomst tot juli 2026 niet in de weg. En de gemeente Harderwijk kan voor een financiële bijdrage een beroep blijven doen op het Faciliteitenbesluit opvangcentra zolang ze een opvangcentrum binnen haar gemeente heeft.

Het bewonersoverleg en de voorzieningen (1e en 2e lijnszorg en onderwijs) zijn ingericht zoals in de bestuursovereenkomst afgesproken en kunnen worden doorgezet.

De openbare orde opgave is een stevige. Bovenop de nota veiligheidszorg die hangt onder de bestuursovereenkomst zijn, met name repressieve maatregelen genomen; het lik-op-stukbeleid en landelijk functioneren de ketenmariniers. Aandacht voor het verbeteren van het gevoel van veiligheid is nodig.

Aanbevelingen
Aanbeveling 1.
Beleg in de bestuursovereenkomst de ontwikkeling naar een regionale opvang in Harderwijk met een omvang van 500 permanente plaatsen en een buffer van 300 voor vooral asielzoekers met een kansrijke asielaanvraag. Leg hierbij vast welke acties ondernomen worden om tot deze regionale opvang te komen en binnen welke termijn en leg vast onder welke voorwaarden de buffercapaciteit ingezet wordt.

Aanbeveling 2.
Actualiseer de notitie Veiligheidszorg met daarin het Lik-op-stuk beleid, de samenwerking met de ketenmariniers en ook bredere aandacht voor het verhogen van het gevoel van veiligheid. Zorg dat de capaciteit (inzet) van de wijkagent voldoende blijft om zijn taak adequaat op te kunnen pakken. En evalueer de notitie één keer per jaar.

Aanbeveling 3.
Zet daarbij de huidige overeenkomst voort met aandacht voor de afstemmingsoverleggen. Aanbeveling 1 kan hieraan als addendum toegevoegd.

Aanbeveling 4.
Door omwonenden, politie en netwerkpartners ook aandachts- en verbeterpunten aangedragen die niet direct passend zijn voor een bestuursovereenkomst maar niet minder belangrijk. De gemeente neemt het initiatief om over deze punten met het COA en andere partijen in gesprek te gaan.

1. Inleiding

De gemeente Harderwijk heeft een bestuursovereenkomst gesloten met het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) over de vestiging van het asielzoekerscentrum op het terrein Kranenburg-Noord. Deze overeenkomst loopt van 2016 tot en met 2021 en, zo is daarin belegd, wordt geëvalueerd na vier jaar. Deze evaluatie dient als input voor het formuleren van mogelijk andere of aanvullende randvoorwaarden voor de te sluiten bestuursovereenkomst tussen COA en de gemeente over de komende jaren.
De opzet en het proces van de evaluatie is door het college van B&W in maart 2020 belegd en deze notitie beschrijft deze evaluatie.

Leeswijzer
Deze nota is opgebouwd uit vier hoofdstukken. De inleiding, hoofdstuk 1, schets de aanleiding voor de evaluatie (paragraaf 1.1), beschrijft het proces en de werkwijze (paragraaf 1.2) en tot slot staan in paragraaf 1.3 opgesomd de door het college van B&W vastgelegde aspecten voor de evaluatie. Hoofdstuk 2 geeft inzicht in stand van zaken instroom vluchtelingen en de opvangbehoefte (paragraaf 2.1), de staat van vergunningen en toestemmingen (paragraaf 2.2) en de financiële aspecten van het asielzoekerscentrum (paragraaf 2.3). Hoofdstuk 3 geeft weer de ervaringen met het asielzoekerscentrum (azc) over de afgelopen jaren. Paragraaf 3.1 beschrijft de evarignen die we opgehaald hebben uit het omwonendenoverleg. In paragaraf 3.2. gaan we in op de ervaringen openbare orde en veiligheid en tot slot staat in paragraaf 3.3 beschreven de ervaringen van de netwerkpartners in het rond het azc. De nota sluit af met hoofdstuk 4, de conclusies en inzichten om mee te nemen bij de verlenging van de bestuursovereenkomst tussen COA en de gemeente Harderwijk.

1.1 Aanleiding

In maart 2016 heeft het college van B&W van de gemeente Harderwijk, na consultatie van de gemeenteraad, besloten haar medewerking te verlenen aan de vestiging van een asielzoekerscentrum op het terrein Kranenburg-Noord voor ten hoogste 800 asielzoekers voor een periode van maximaal 10 jaar. In vervolg hierop is in de zomer van 2016 een bestuursovereenkomst gesloten tussen het COA en de gemeente Harderwijk. Deze overeenkomst is gesloten voor de duur van vijf jaar, met de optie tot verlenging met nog eens vijf jaar. De optie tot verlenging van de overeenkomst tussen COA en gemeente met nog eens vijf jaar is de enige en laatste verlenging. Na 1 juni 2026 stopt de mogelijkheid voor vestiging van een azc op Kranenbrug-Noord. De bestuursovereenkomst was van kracht vanaf het moment dat de omgevingsvergunning verleend is, te weten 19 juli 2016.
In de overeenkomst is belegd dat partijen na vier jaar in overleg treden om te bepalen of voortzetting van de overeenkomst gewenst is, gezien de instroom van asielzoekers op dat moment. Hierover moet een half jaar voor afloop van de eerste vijf jaar duidelijkheid bestaan.

Wat is een asielzoekerscentrum?
Asielzoekers hebben bij aankomst in Nederland recht op opvang. Vreemdelingen die een asielprocedure doorlopen worden gedurende de procedure opgevangen door het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA). Het COA is belast met de opvang, begeleiding van asielzoekers en biedt basisvoorzieningen. De Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND) beoordeelt de aanvragen voor asiel.
Asielzoekerscentra zijn verspreid over het land waarvan het azc in Harderwijk er een is. In de gemeenten waar een asielzoekerscentrum gevestigd is, trekken COA en gemeente op om heldere randvoorwaarden rond de vestiging te beleggen en voorzieningen in en rond het asielzoekerscentrum te realiseren. In Harderwijk, en in de meeste gemeenten, zijn deze randvoorwaarden belegd in een bestuursovereenkomst tussen de gemeente en het COA.

1.2 Proces en werkwijze

17 maart 2020 heeft het college van B&W het proces voor de evaluatie van de bestuursovereenkomst tussen het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) vastgelegd. En op 18 mei 2020 heeft ze hier informerend met de raadscommissie Beleid Algemeen over gesproken. COA heeft op 4 mei 2020 een formeel verzoek bij het college van B&W neergelegd om de bestuursovereenkomst met de in de overeenkomst genoemde vijf jaar te verlengen.

De evaluatie kan dan ook als input dienen voor het gesprek met het COA over de verlenging van de bestuursovereenkomst. Het college zal zich een oordeel vormen over de mogelijke aanpassing of aanscherping van voorwaarden die in de bestuursovereenkomst terecht moeten komen. Hierin weegt mee de ervaringen die opgehaald zijn bij omwonenden, poltitie en OM en bij netwerkpartners. Voordat het college hier een definitief besluit over neemt, vraagt ze de gemeenteraad om een raadgevend advies.

Het proces van de evaluatie van de bestuursovereenkomst kent de volgende stappen:

Wanneer	Wat
maart 2020	Besluit BenW proces evaluatie
maart 2020	Bestuurlijk overleg COA
18 mei 2020	Informerend gesprek commissie Beleid Algemeen
april – juli 2020	Uitvoering evaluatie
juni	Bestuurlijk overleg COA
Augustus/sept 2020	*Besluit BenW bestuursovereenkomst en aanbieden aan comm Beleid Algemeen voor opiniërende bespreking*
September	*Opiniërende bespreking commissie Beleid Algemeen*
November	Voorgenomen besluit BenW over bestuursovereenkomst
december 2020	Raadgevens advies over voorwaarden verlengen bestuursovereenkomst
18 januari 2021	Uiterste beslisdatum als overeenkomst verlengd zou worden

1. *Extra tussenstap in het proces, door Covid omstandigheden ingegeven*

Covid-19
Op het moment dat het proces voor de evaluatie vastgesteld is, was er nog geen sprake van de aanwezigheid in de wereld van het virus Covid-19. We waren toen voornemens gesprekken met netwerkpartners, politie, met omwonenden en andere partijen te voeren. Toen half maart de coronacrisis uitbrak, zijn alternatieve vormen ingezet. Digitale meetings, een enquête en, toen er weer wat meer ruimte kwam is, binnen de richtlijnen van het RIVM, met veel partijen toch daadwerkelijk fysiek gesproken.

1.3 Aspecten evaluatie bestuursovereenkomst

In de bestuursovereenkomst zijn verscheidene bepalingen opgenomen rond de vestiging van het azc in Harderwijk. Deze geven richting aan de evalautie. Naast de beoordeling van de verlenging van de overeenkomst gezien de instroom van asielzoekers moeten de publiekrechtelijk en privaatrechtelijk toestemmingen en vergunningen dit toestaan. Zo komen we op de aspecten van de evaluatie, belegd in het collegebesluit van 17 maart 2020:

1. Stand van zaken van de instroom van vluchtelingen;
2. Status van benodigde vergunningen en toestemmingen;
3. Financiële middelen;
4. Ervaringen uit het omwonendenoverleg;
5. Ervaringen uit het openbare orde overleg;
6. Evaluatie(s) over het opvangcentrum van de hieraan gerelateerde voorzieningen en de netwerkpartners.

De inzichten hierover komen terug in hoofdstuk 2 en 3.

2. Stand van zaken azc, opvangbehoefte, vergunningen en financiën

In dit hoofdstuk geven we inzicht in kengetallen van het azc en de instroom van vluchtelingen en opvangbehoefte, de status benodigde vergunningen en toestemmingen en de financiën.

2.1. Kengetallen azc Harderwijk

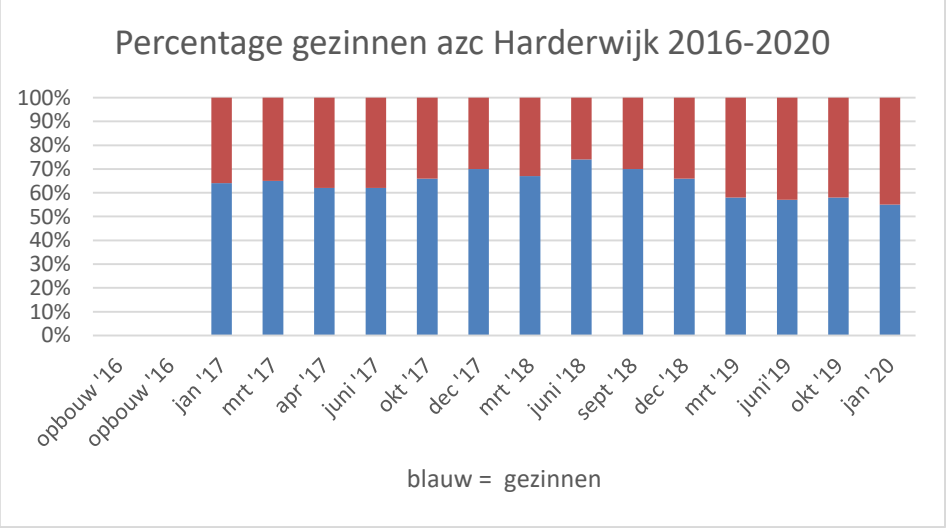
Met het plaatsen van de units betrokken in de loop van 2016 de eerste bewoners het opvangcentrum op Krananburg-Noord. Tussen eind 2016 en zomer 2018 was het centrum bezet met niet meer dan 400 mensen. Door de verhoogde asielinstroom in Nederland is vanaf augustus 2018 de bezetting gestegen naar de volledig beschikbare capaciteit van 800.

In de bestuursovereenkomst hebben de gemeente Harderwijk en COA afspraken gemaakt over de samenstelling van de bewoners van het azc. Hierin staat het volgende vermeld:
'Het COA streeft naar een evenwichtige samenstelling van de bewonersgroep voor wat betreft herkomst, geslacht, leeftijd en gezinssituatie. Het COA pleegt maximale inzet voor zo veel mogelijk gezinnen, waarbij gestreeft wordt naar een samenstelling die minimaal uit 40% gezinnen bestaat. Daarbij in aanmerking nemende dat zij afhankelijk is van de instroom van elders.'
Ook staat in de overeenkomst benoemd: 'De voorkeur van de gemeente gaat uit naar een samenstelling welke vergelijkbaar is met de samenstelling van de bevolking in de buurten rond het opvangcentrum, dat wil zeggen een mix tussen gezinnen, alleenstaanden en (echt)paren met verschillende achtergronden.'

In de periode 2016-2020 waren in het azc tussen de 55% en 70% gezinnen gehuisvest, met een uitschieter naar de 74%. In de periode van eind 2016 tot de zomer 2018 waren in het azc het aantal kinderen jonger dan 4 jaar rond de 30. Het aantal kinderen van 4-12 jaar was tussen de 40 en de 50. En het aantal jongeren, wonen op het azc lag tussen de 20 en de 30. Na de bezetting van de volledige capaciteit van het azc zag dat er als voglt uit. Het aantal kinderen jonger van 4 jaar op het azc lag in de periode zomer 2018 en 2020 tussen de 50 en 60. Het aantal kinderen van 4-12 jaar was tussen de 80 en de 90. En het aantal jongeren wonend op het azc lag tussen de 50 en de 60.

In de grafieken zien we de bezetting van het azc en het percentage gezinnen ten opzicht van het totaal aantal bewoners.

De inspanningsverplichting voor het COA is in overeenkomst is het huisvesten van minimaal 40 % gezinnen. Het percentage aanwezig gezinnen zat hier (ruim) boven. Wel zien we een daling de afgelopen kwartalen. Dit is een beeld dat in heel Nederland te zien is; minder gezinnen verzoeken om asiel.

In het azc verblijven tussen de 40 en 50 verschillende nationaliteiten waarbij in Harderwijk een relatief grote groep statushouders uit Syrië en uit Eritrea verbleven.

Actualiteit Corona
Het is onvermijdelijk om in deze evaluatie over de afgelopen vier jaar ook iets op te nemen over de actualiteit. In maart werd iedereen in de wereld in hoog tempo geconfronteerd met het virus Covid-19. Veel landen gingen in een lockdown en Nederland kwam in een 'inteligente' lockdown terecht.
Binnen het azc in Harderwijk is, vanzelfsprekend, ook gehandeld conform de richtlijnen van het RIVM. De woonunits waarin de bewoners verblijven fungeren als 'huishouden' met de regels die bij een huishouden horen en daarbuiten wordt de 1,5 meter regel gehanteerd. Het was voor omwonenden soms ingewikkeld om te beoordelen wat nu een huishouden was en wanneer mensen 1,5 meter afstand moesten bewaren. Een unit fungeert als huishouden, zo werd gehandeld.
Aan de ene kant is het een hele puzzel om met een relatief grote groep bewoners goed om te gaan met dit virus. Zo is ingegrepen toen een grote groep jongeren aan het voetballen was en is de Cruijff court (plek om te voetballen) naast het opvangcentrum, in onderling overleg tussen gemeente en COA, gesloten. Aan de andere kant zijn de bewoners van het azc zich erg bewust van de omstandigheden rond het virus Covid-19. In de meeste landen van herkomst was een totale lockdown.
Tot het moment van het opstellen van deze evaluatie waren in het azc in Harderwijk geen Covid-19 besmettingen en ook het team van medewerkers is met voltallige bezetting blijven werken. En de 1,5 meter aanpak duurt, net als elders, voort.

2.2 Stand van zaken instroom vluchtelingen en opvangbehoefte

In de bestuursovereenkomst is belegd dat bij de verlenging van de overeenkomst voor nog eens vijf jaar de partijen bepalen of de voortzetting van de opvang gewenst is gezien de instroom van vluchtelingen op dat moment. We willen dus als eerste inzicht in de instroom van vluchtelingen in Nederland en de daaruit voortkomende opvangbehoefte.

Het COA geeft aan dat op 1 april 2020 een gat (delta) bestond van 3.500 plekken tussen de capaciteitsbehoefte opvang en het vastgoedportefeuilleverloop. Ook laat ze zien dat het nu voorziene verschil tussen de capaciteitsbehoefte en het vastgoedportefeuilleverloop op 1 april 2021 6.500 plekken is. In bijlage 1 is een grafiek te vinden van de capaciteitsbehoefte versus de beschikbare plekken.

Het COA heeft, in haar brief van 4 mei 2020, de gemeente Harderwijk verzocht gebruik te maken van de mogelijkheid in de huidige overeenkomst om deze met nog eens vijf jaar te verlengen. Hierbij heeft COA aangegeven dat ze '… beseft dat Harderwijk met een azc voor 800 mensen een relatief grote bijdrage levert aan de opvang van asielzoekers en dat sommigen dit aantal liever omlaag zien gaan. Indien de bestaande bestuursovereenkomst met vijf jaar kan worden

verlengd, is het COA bereid in het kader van de flexibilisering van de asielketen met de gemeente Harderwijk aanvullende afspraken te maken over de inzet van het aantal capaciteitsplaatsen, indien die niet benodigd zijn voor de opvang van asielzoekers. Te denken valt aan bijvoorbeeld 500 permanenten opvangplekken voor asielzoekers en 300 opvangplekken als buffer …'

De behoefte aan opvangplekken is dus nog aanwezig. In haar verzoek refereert het COA ook aan de flexibilisering van de asielketen. De volgende paragraaf gaat nader in op de intentie de asielketen meer flexibel in te richten.

2.3 Flexibilisering asielsysteem

Om het beeld van de instroom en opvangbehoefte van vluchtelingen in een bredere context te plaatsen geven we hier ook inzicht in de gesprekken die aan de Landelijke en Provinciale Regietafel Migratie en Integratie gevoerd worden over de opvang van asielzoekers in Nederland.
In het najaar van 2019 gaf het COA aan het kabinet het signaal af dat de opvangvoorzieningen voor asielzoeker in Nederland, eerder van verwacht, vol aan het raken waren. Dit heeft voor een deel te maken met een licht hogere instroom, een categorie van de asielaanvragen kon niet binnen de wettelijke termijn worden afgehandeld en bij de uitstroom speelt krapte op de woningmarkt een rol. Op de Landelijke Regietafel Migratie en Integratie is hier over gesproken. Duidelijk werd dat, naast een korte termijn behoefte aan opvangcapaciteit, de inrichting van het asielsysteem ook aan vernieuwing toe is. De ervaring van de laatste jaren in de asielopvang laat een behoefte zien aan een flexibeler en efficiënter opvangstrategie. Door meer kleinere en regio gebonden opvanglocaties aan te bieden, kan er makkelijker op- en afgeschaald worden al naar gelang het volume asielzoekers stijgt of krimpt. Ook zullen de kleinere en regio gebonden opvangplekken maatschappelijk beter aanvaardbaar zijn dan de relatief grote opvanglocaties van de huidige azc's. En, door een steviger regio gebonden keten kan ingestoken worden op het verbeteren van de overgang van opvang naar huisvesting en integratie.
In dit vernieuwde asielopvangsysteem zal, bij de opvanglocaties, ook een onderscheid gemaakt worden tussen asielzoekers met een kansrijke asielaanvraag, asielzoekers met een kansarme aanvraag en een groep waarbij dat nog niet duidelijk is. De asielzoekers met een kansrijk profiel zullen geplaatst worden in de regionale opvanglocaties waarmee een soepeler integratie tot stand kan komen. De asielzoekers met een evident kansarme asielaanvraag worden niet in de regionale opvanglocaties geplaatst maar in satellietlocaties.
Bovengeschetste insteek staat beschreven in de Uitvoeringsagenda flexibilisering asielketen.

De Landelijke Regietafel Migratie en Integratie heeft eind 2019 de Provinciale Regietafels Migratie en Integratie opgeroepen om in actie te komen en ze heeft hiervoor een coördinerende rol bij de Provinciale Regietafels neergelegd. De provinciale regietafel in Gelderland [1]heeft een Position Paper opgesteld (maart 2020) waarin ze de burgemeesters vraagt hun verantwoordelijkheid te nemen in dit vraagstuk. De korte termijn insteek, het realiseren van extra opvangplekken en de lange termijn, de herindeling en het flexibiliseren van de opvang, heeft hierin een plek.

De Provinciale regietafel streeft naar 450 á 500 extra plekken in Gelderland op korte termijn. En vanuit de provinciale regietafel wordt de gemeenten die dit betreffen nadrukkelijk opgeroepen de bestuursovereenkomsten die in 2020 en 2021 aflopen, te verlengen. Voor de extra plekken zijn, in het Position Paper, een aantal randvoorwaarden geformuleerd: een verdeling die recht doet aan de eerdere inzet van Gelderland; een evenredige spreiding over Gelderland en Nederland, kleinere locaties en flexibilisering van de opvang. En de tafel dringt aan op een duidelijke aanpak van de kleine groep asielzoekers, meestal zonder kans op een verblijfsvergunning, die veel overlast veroorzaken en daarmee het beeld over asielzoekers negatief bepalen.

Het realiseren van extra opvangplekken heeft grote haast. De uitvoering van de lange termijn; de uitvoeringsagenda waarin herindeling en flexibilisering centraal staat, heeft meer tijd nodig.

Als we dit beeld vertalen naar Harderwijk dan kunnen we constateren dat de asielinstroom nog steeds hoog is en de behoefte aan opvangplekken daarmee op korte termijn ook hoog is. Verder is het streven de opvang van asielzoekers kleinschaliger in te richten met daarbij het streven deze meer regio gebonden te laten zijn waarbij ingestoken wordt op een meer evenredige verdeling over Nederland en Gelderland. Rivierenland; de regio Gelderland-Zuid is nadrukkelijk gevraagd ook een azc in haar regio te realiseren zodat er meer spreiding over Gelderland is. En met een aanstaande herschikking binnen Gelderland kan de opvang in Harderwijk op den duur teruggebracht worden naar een permanente omvang van 500 plekken en een buffercapaciteit van 300. De termijn waarop dit zijn beslag kan krijgen is nog niet duidelijk.

[1] Het doel van de provinciale regietafel is het bevorderen dat de regionale samenwerking binnen de provincie tot stand komt en dat afspraken worden gemaakt over regionale opvanglocaties en flexibilisering opvang. De commissaris van de Koning voert het gesprek tussen de gemeenten, het COA en de overige betrokken organisaties. De besluitvorming over het realiseren van opvangplekken ligt bij de betreffende gemeente en het COA.

Tweede kamerbrief Voortgang Programma Flexibilisering Asielketen
Tijdens het ophalen van de input voor deze evaluatie verscheen op 16 juni de Tweede Kamerbrief Voortgang Programma Flexibilisering Asielketen. In deze brief informeert de staatsecretaris de Tweede Kamer over een flexibeler en effectiever asielsysteem zoals hierboven beschreven. De brief spreekt over de realisatie van een doelgroepgerichte benadering; kansarme en kansrijke asielzoekers. Er is bij de IND een aanpak ingevoerd waarmee vroeg in het proces een onderscheid gemaakt kan worden tussen kansrijke en kansarme aanvragen.
Ook spreekt de brief over het onderscheid in Gemeenschappelijke opvanglocatie (de opvang bij eerste binnenkomst in Nederland), satellietlocaties en regionale opvanglocaties. Deze tweede kamerbrief wekt de suggestie dat de satellietlocaties reeds bestaan waarmee je kunt veronderstellen dat de andere azc's regio gebonden azc's zijn geworden; een kleinschalige opvang met flexibel volume waar kansrijke asielzoekers opgevangen worden.

Na dit beeld over de instroom van vluchtelingen en de intentie het asielsysteem te flexibiliseren gaan we in op twee wat meer feitelijke onderdelen, de staat van vergunningen en toestemmingen en de financiële middelen voor het azc.

2.4 Status benodigde vergunningen en toestemmingen

Op 19 juli 2016 is door de gemeente Harderwijk een omgevingsvergunning verleend voor het terrein Kranenburg-Noord, waar het opvangcentrum voor asielzoekers inmiddels is gevestigd. Deze vergunning is afgegeven voor een periode van tien jaar met als einddatum 1 juni 2026.

Op de datum waarop de omgevingsvergunning is verleend, was dit terrein eigendom van het rijksvastgoedbedrijf. Het rijksvastgoedbedrijf wil inmiddels, namens de staat, het voormalig militair complex Kranenburg-Noord verkopen omdat het door het ministerie van defensie overtollig gesteld is. Volgens de geldige regels van het rijk werd dit terrein eerst aan het COA aangeboden. Het COA heeft afgezien van de koop onder voorwaarde dat de koper garandeert dat huurder kan blijven huren onder de huidige voorwaarden, bepalingen en geldende huurprijs tot uiterlijk 1 mei 2026. Deze garantie is in de bestuursovereenkomst tussen COA en de gemeente Harderwijk al afgegeven (art 2a.3). Eind januari 2020 heeft het college van BenW besloten over te gaan tot aankoop van dit terrein en eind mei 2020 heeft de gemeenteraad hiervoor krediet beschikbaar gesteld.

De wisseling van eigendomssituatie heeft geen invloed op de vergunning. Het opvangcentrum kan met de huidige vergunningen tot 1 mei 2026 op de locatie Kranenburg-Noord blijven staan waarmee op 1 juni 2026 het terrein, in zijn oorspronkelijke staat, opgeleverd wordt. De units worden dus verwijderd voor oplevering van het terrein.

2.5 Financiële aspecten

Bij de start van het azc heeft de gemeente Harderwijk in de jaren 2015, 2016 en 2017 een eenmalig bedrag beschikbaar gesteld en een uitvoeringskrediet. Daarnaast doet de gemeente Harderwijk een beroep op het Faciliteitenbesluit opvangcentra. Dit voorziet gemeenten van een bijdrage in de kosten door de gemeente te verzorgen taken in het kader van voorlichting met betrekking tot de vestiging van het opvangcentrum en de subsidiëring van vrijwilligersgroepen die werkzaamheden verrichten in of ten behoeve van het opvangcentrum. Dit faciliteitenbesluit voorziet daarnaast in middelen ten behoeve van onderwijshuisvesting voor primair onderwijs van de kinderen die op het azc wonen.

De reguliere kosten van het verlenen van asiel in een azc bekostigd het COA zelf met middelen van het rijk.

Op grond van het Faciliteitenbesluit opvangcentra ontvangt de gemeente Harderwijk voor de periode 2017 – 2021 gemiddeld 243.000,- euro per jaar. De middelen worden ingezet voor een peuteropvang in het azc, subsidie voor het Platform Welkom Vluchteling Harderwijk, het maatjesproject sport en cultuur, beveiligingsinzet in winkelcentrum Tweelingstad en incidentele kosten die de gemeente rond het azc heeft. De middelen onderwijshuisvesting zijn ingezet ten behoeve van de school de Vlieger. We kunnen een beroep blijven doen op het Faciliteitenbesluit opvangcentra zolang een azc in Harderwijk functioneert.

In bijlage 2 een overzicht van inkomsten en uitgaven voor de periode van de bestuursovereenkomst 2016-2021.

3. Ervaringen met het azc over de afgelopen jaren

Het terrein Kranenburg-Noord was een kazerneterrein en sinds 2007 niet meer op die manier in gebruik. Op het terrein Kranenburg-Noord zijn door COA woonunits geplaats voor het opvangcentrum. Het azc is daarmee gevestigd in de buurt Kranenbrug, onderdeel van de wijk Tweelingstad. De buurt wordt aan de noordkant begrenst door het spoor en aan de oostkant door het bedrijventerrein de Sypel. Aan de zuid en zuidoost kant zijn de woonbuurten Veldkamp en de Tinnegieter te vinden. Ten westen van de buurt Kranenburg loopt de doorgaande weg richting de stad, de Oranjelaan die inmiddels onderbroken is met een spoortunnel. De wijk Tweelingstad is de eerste stadsuitbreidingswijk van Harderwijk na de Tweede Wereldoorlog. De buurt kent een mix van koop en (goedkope) huurwoningen. Kenmerkend voor de wijk Tweelingstad is de 'parkweg' die door de wijk slingert en van oost naar west de buurten met elkaar verbindt en de drager is van het groen en de voorzieningen (scholen, kerk) in de wijk. In 2013 woonden in de wijk Tweelingstad 6.590 mensen en in 2019 was dat met 4% gestegen tot 6.885.

Dit hoofstuk beschrijft de ervaringen van omwonenden, politie en OM en de netwerkpartners met het azc over de gelopen jaren.

3.1. Ervaringen uit het omwonendenoverleg

Zoals belegd in de bestuursovereenkomst, heeft het COA, na de start van het centrum een Bewonersoverleg ingericht. Bij dit Bewonersoverleg zijn aanwezig het COA, de politie (wijkagent), de gemeente en omwonenden. Het COA roept het overleg bij elkaar en zit het voor. Op afroep kunnen maatschappelijke organisaties zoals bijvoorbeeld Landstede (ISK), de SHK (peuterspeelzaal 't Vlindertje) deelnemen aan het bewonersoverleg.

Het bewonersoverleg is in de periode september 2016 – voorjaar 2020 16 keer bij elkaar geweest. Bij de start van het azc frequenter en daarna gemiddeld één keer per kwartaal. Het overleg wordt door gemiddeld 10 omwomenden bezocht. Een aantal van deze mensen komen bijna altijd en een aantal komen incidenteel en willen dan meestal iets specifieks bespreken.

Voor de evaluatie van de bestuursovereenkomst hebben we ook contact gehad met het omwonendenoverleg. Omdat dit gebeurde in de tijd dat de Coronacrisis actueel was, hebben we twee vormen aangeboden, een enquête en een gesprek (binnen de richtlijnen van het RIVM). En er kon gemaild worden voor contact. Door omwonenden van het bewonersoverleg zijn zes enquêtes ingevuld teruggestuurd en bij het gesprek waren in totaal zeven mensen aanwezig.

Deelnemers aan het Bewonersoverleg (enquêtes en in gesprek) hebben een open houding over de aanwezigheid van het acz in de wijk naar voren. De aanwezigheid van het azc was met een volume van 400 prettiger dan sinds de bezetting naar 800 is gegaan, zo is de beleving. Er zijn mooie gesprekken op straat als mensen in hun tuin werken of hun huis verbouwen en ook leven er vragen waarom bijvoorbeeld de azc kinderen wel zwemles krijgen en andere kinderen in Harderwijk niet meer.

Als positieve punten over de afgelopen vier jaar zijn genoemd:

- Het bewonersoverleg is positief. Het verzoek is dan ook dit te blijven doen;
- Het COA/ het azc is goed bereikbaar en aanspreekbaar. Als bewoners iets inbrengen wordt er serieus geluisterd en over het algemeen wordt er iets gedaan met klachten die geuit worden. Een voorbeeld is dat er netten geplaatst zijn waardoor er niet steeds meer een bal in de tuin van een omwonende rolt. In de zomer is er soms sprake van harde muziek 's avonds laat. Ook dat stopt als er over gebeld wordt;
- Heel fijn dat er regelmatig rommel in de omliggende straten opgeruimd wordt door de bewoners van het azc; met prikkers wordt regelmalig vuil van straat en uit de struiken gehaald;
- De nieuwsbrief die regelmatig rondgestuurd wordt is informatief;
- Koffieochtenden zijn gezellig en leerzaam;
- Er wordt gesnoeid en er zijn attentieborden geplaatst om aandacht te vragen bij auto's en fietsers voor de aanwezigheid van kinderen op straat, rond het opvangcentrum;
- De lik-op-stuk-aanpak van criminaliteit wordt als positief ervaren;

De omwonenden vragen aandacht voor de volgende zaken:

- Bewoners van het asielzoekerscentrum lopen op straat en niet op de stoep en vertonen capriolen als ze nog maar net hebben leren fietsen. Dit zorgt soms voor gevaarlijke situaties. Bij de locatiemanager van het azc wordt hier regelmatig aandacht voor gevraagd en hij wijst mensen op het lopen op de stoep en de verkeersituaties. Over de verkeerveiligheid wordt in paragraaf 2.3.1 ingegaan;
- De omwonenden stellen de vraag of het aantal veilige landers; het aantal alleenstaande (jonge) mannen niet te veel is. Er lijken veel alleenstaande mannen op het azc te wonen. Het COA nuanceert dat door aan te geven dat met name de gezinnen op het terrein zelf blijven en de alleenstaanden er op uit gaan en daarmee meer

zichtbaar zijn.
Het kan voor omwonenden en met name jonge vrouwen een gevoel van onveiligheid oproepen;

- Regelmatig gaat in een van de units van het azc een brandalarm af. Dit geeft geluidsoverlast, ook in de buurt. Voor de brandveiligheid is een brandmelder noodzakelijk en als hij eenmaal aansluit kan hij alleen door middel van ventilatie weer afslaan;
- Er gaan soms politieauto's met grote vaart door de staat richting azc. Dat was voorheen niet en roept wel wat op. Handig zou zijn als we te horen zouden krijgen wat er gaande is, dat stelt gerust;
- Kan er naast de informatiebrief een snelle vorm bv mail voor informatieverspreiding. Anders lees je dingen uit de krant en later pas in de nieuwsbrief;
- Zorg voor een samenstelling met minder alleenstaande mannen. Sommige van deze mannen uiten zich seksistisch tegen jonge vrouwen. Een samenstelling met veel gezinnen, is prettig;
- Kan er op het voetbalveld (de Cruijff court (plek om te voetballen) begeleid voetbal aangeboden worden. Dat kan bijdragen aan onderling begrip en beter samenspel tussen de kinderen en jongeren van het azc en de buurt;
- De wens is neergelegd om terug te gaan naar het volume waar het azc mee gestart is: 400 á 500 bewoners.

In het overleg met de bewoners zijn ook vragen gesteld over de twee steekincinten op het azc die in 2019 en in 2020 hebben plaatsgevonden. Tijdens het gesprek met omwonende over de evaluatie had de week daarvoor een incident plaatsgevonden. Hierover was direct na het incident met omwonenden gecommuniceerd. En in het overleg voor de evaluatie kon de locatiemanager van het azc ook nog wat context toelichten.

Naast het gesprek met het Bewonersoverleg waarin de omwonenden van het azc zitting hebben is aan de inwoners van Harderwijk in de breedte ook gevraagd input te leveren voor de evaluatie van de bestuursovereenkomst. Via de website van de gemeente en in de gemeentepagina is informatie over de evaluatie gedeeld en is de gelegenheid gegeven om te reageren, input te leveren. Hier is niet actief op gereageerd.

3.1.1 Verkeerveiligheid

In het omwonendenoverleg en in de gemeenteraad zijn af en toe vragen gesteld over de verkeersveiligheid in en rond het azc. Deze hadden betrekking op de snelheid op de Graaf Ottolaan, op het parkeren op de Graaf Ottolaan en op het gedrag in het verkeer van azc-bewoners. Verder zijn er nagenoeg geen meldingen van verkeersoverlast rond het azc.

Snelheid Graaf Ottolaan

Er waren in 2018 klachten dat er regelmatig te hard gereden zou worden op de Graaf Ottolaan. De gemeente heeft meting uitgevoerd en doen dat nog steeds. De snelheid op de Graaf Ottolaan wordt niet steeds overschreden en is als goed te beoordelen. Wel heeft de gemeente in 2018, naar aanleiding van de opmerkingen uit het bewonersoverleg hierover, attentieborden geplaatst op de Graaf Ottolaan. Borden waarmee aandacht gevraagd wordt voor spelende kinderen.

Parkeren op de Graaf Ottolaan

Bewoners van de Graaf Ottolaan geven aan dat er regelmatig auto's in de Graaf Ottolaan geparkeerd worden die voor uitritten staan en daarmee hinderen. De gemeente heeft hier naar gekeken en constateert dat dit niet direct aan het azc te relateren is. De foutparkeerders zijn ook andere Harderwijkse bewoners die met de trein gaan en soms zelfs collega's die op de gemeentewerf werken. Deze laatste zijn nadrukkelijk opgeroepen hun auto op de juiste plekken te zetten.

Verkeersgedrag asielzoekers

In Nederland is op verkeersgebied bijna overal een duidelijk onderscheid tussen waar voetgangers mogen lopen, fietsers fietsen en auto's rijden. Daarin is Nederland redelijk uitzonderlijk, in veel landen is dat minder strikt geregeld. Dat maakt dat nieuwkomers moeten wennen aan de verkeersituatie in Nederland en andersom zullen inwoners van Harderwijk soms denken dat de azc-bewoners 'niet aan de kant gaan of hinderlijk op de stoep fietsen'. Om er voor te zorgen dat asielzoekers zo snel mogelijk vertrouwd raken met de verkeersregels in Nederland wordt door Veilig Verkeer Nederland verkeersles op het azc gegeven. Daarbij is in 2019, in afstemming tussen de gemeente Harderwijk en Veilig Verkeer Nederland, een verkeersplein aangebracht op het terrein van het Morgencollege, waar de ISK is. Hierop kunnen mensen oefenen.
Op deze manier wordt geprobeerd bewoners van het azc zo snel mogelijk vertrouwd te maken met de verkeersregels in Nedeland.

3.1.2 Geluidoverlast

Door de gemeenteraad is gevraagd in de evaluatie, naast de verkeersveiligheid, ook expliciet aandacht te besteden aan geluidsoverlast.

Uit de gesprekken en enquête komt hierover het volgende beeld naar voren. Met name in de zomermaanden, komt het het voor dat bewoners van het azc nog laat buiten zitten en daarbij een radio aanhebben. Als dat op het balkon is,

draagt het geluid ver. Het COA is hierover gebeld en dit is ook besproken in het bewonersoverleg. De overlast van geluid stopte daarmee.
Deelnemers van het bewonersoverleg en het COA hebben de afspraak dat ze alert zullen blijven en bij een melding van geluidsoverlast zal het COA in actie komen richting bewoners.

3.2. Ervaringen openbare orde en veiligheid

In de bestuursovereeenkomst zijn in hoofdstuk VII de bepalingen voor leefbaarheid, bewonersoverleg en veiligheid belegd. Daarin wordt ook verwezen naar de notitie Veiligheidszorg die de gemeente heeft opgesteld in samenspraak met COA, de politie Harderwijk en het Openbaar Ministerie. De notitie schetst het perspectief van een brede verantwoordelijkheid voor veiligheid en leefbaarheid. Het COA, gemeente en politie en evenzeer Harderwijkers zetten zich in voor de veiligheid van omwonenden en bewoners van het asielzoekerscentrum.
Met de komst van het asielzoekerscentrum in Harderwijk is het Platform Welkom Vluchteling Harderwijk actief geworden. Inwoners van Harderwijk, medewerkers van het azc en ook partijen als Zorgdat zetten zich in ten dienste van bewoners van het asielzoekerscentrum en dragen daarmee bij aan de verbinding tussen bewoners van het azc en de samenleving. Het Platform bemiddelt bijvoorbeeld actief om aanbod van activiteiten mogelijk te maken zoals bijvoorbeeld fietsles of zumba. En het Platform realiseert soms ook heel praktische inzet zoals bijvoorbeeld het leveren van spelmateriaal voor kinderen op het azc. De inzet van dit Platform draagt bij aan de leefbaarheid en laat zien dat deze verantwoordelijkheid ook door de inwoners van Harderwijk gevoeld wordt. De volgende paragraaf (3.3) gaat nader op de betrokkenheid van partners in Harderwijk. In deze paragraaf ligt het accent op openbare orde en veiligheid.

Structureel overleg partijen en toepassing snelrecht
In de notitie Veiligheidszorg staan de verantwoordelijkheden van de verschillende partijen beschreven, COA, Burgemeester/ Driehoek, politie, gemeenteraad/ college van B&W. Om te zorgen voor een afgestemde aanpak zijn twee overleggen in het leven geroepen, de Projectgroep Ketenaanpak en het Casusoverleg.
Aan de Projectgroep Ketenaanpak nemen deel de politie Harderwijk, het COA, het Openbaar Ministerie en de gemeente Harderwijk. In deze projectgroep Veiligheid wordt gesproken over de leefbaarheid, veiligheid en openbare orde. Bij de start van het azc in 2016 is de capaciteit tot 400 bewoners bezet geraakt. Met de verhoogde asielinstroom is de volledige capaciteit ingezet en de bezetting gegaan naar 800. Met deze stijging is ook het aantal asielzoekers met een kansarme aanvraag gestegen, de zogenaamde veilige landers. Een deel van deze groep asielzoekers veroorzaakt overlast. In de Projectgroep Ketenaanpak is hier naar gekeken en in de zomer van 2019 is een lik-op-stukbeleid – waaronder toepassing snelrecht - ingezet. Het wekelijkse Casusoverleg, dat al bestond, is daarmee uitgebreid met meer partijen en verstevigd. Elke week is een overleg tussen de wijkagent, de vreemdelingenpolitie, de DT&V (dienst terugkeer en vertrek), een ketenmarinier en het COA. En er is meer rechtbankcapaciteit vrijgemaakt voor snelrecht in Harderwijk waarmee meteen een veroordeling kan volgen. En het effect van deze aanpak is zichtbaar.
De landelijke cijfers over 2019, in mei 2020 gepubliceerd door het ministerie van Justitie en Veiligheid, laten een toename zien van overlast en criminaliteit door asielzoekers ten opzicht van het jaar daarvoor. Ook de cijferontwikkeling van Harderwijk was in 2019 eerst ongunstig. Na de invoering van het lik-op-stukbeleid dat in het derde kwartaal goed ingericht was, is in het laatste kwartaal van 2019 te zien dat de stevige aanpak z'n vruchten begon af te werpen en zijn de overlastcijfers voor Harderwijk gedaald.
Deze trendbreuk had vooral lokaal betekenis. Als bewoners of ondernemers minder met overlast en criminaliteit geconfronteerd worden, dan is dat in de eerste plaats fijn voor hen. Maar ook voor alle betrokkenen die zich inzetten om asielzoekers bescherming te bieden. De overgrote meerderheid van de asielzoekers veroorzaakt namelijk geen problemen. De daling van het laatste kwartaal van 2019 zet zich door in 2020. Over de volle breedte zijn er minder misdrijven in Harderwijk gepleegd door bewoners van het azc dan in 2019. Bijvoorbeeld ten opzichte van dezelfde periode in 2019 laat 2020 op dit moment een halvering zien van het aantal winkeldiefstallen. Over de volle breedte is een daling te zien van ruim 40% minder delicten. Of dit door Corona komt is onbekend.

Raadscommissie Beleid Algemeen
De raadscommissie Beleid Algemeen heeft eerder gevraagd om inzicht te krijgen in de aard en omvang van de gepleegde feiten door overlastgevende asielzoekers in Harderwijk. In een informatiememo aan de commisie van 26 september 2019 is uiteengezet dat in de Driehoeksbespreking deze behoefte aan informatie erkend wordt maar het voor politie en OM niet mogelijk is deze op die manier te verstrekken. Het eenvoudig weergeven van strafbare feiten van bewoners van een specifiek adres schendt de privacy van de bewoners. Mede daarom is in de commissie Beleid Algemeen van 26 september 2019, specifiek aandacht besteed aan het thema openbare orde en veiligheid. Vertegenwoordigers van COA, politie en het OM waren aanwezig om vragen van raadsleden te beantwoorden. In gesprek kon een ander beter geduid worden.

Ketenmariniers
De aanpak van overlastgevende asielzoekers uit met name veilige landen, gebeurt ook op landelijk niveau. Het ministerie van Justitie en Veligheid heeft in het voorjaar van 2019 drie ketenmariniers aangesteld. Mensen met

doorzettingsmacht. Zij zijn gestart in Ter Apel, waar het aanmeldcentrum voor asielzoekers in Nederland staat. En deze aanpak wordt uitgerold naar de rest van Nederland. In Harderwijk maakt de ketenmarinier onderdeel uit van de lokale projectgroep ketenaanpak.
Deze ketenmariniers zetten in op vermindering van overlast. Daarnaast zijn ze sinds een aantal maanden bezig met de Top-X-aanpak. Dat is een lijst van ongeveer 300 asielzoekers die vaak in aanraking komen met politie en justitie. Ze worden in de gaten gehouden door de ketenmariniers en de grootste overlastgevers worden overgeplaatst naar een speciale locatie in Hoogeveen waar strengere regels gelden. Ook zijn een aantal partijen met elkaar in overleg om een aparte opvanglocatie met versoberd regime te realiseren voor asielzoekers uit veilige landen. Dit ontmoedigt de overlastgevende groep ook om naar Nederland te komen. De evaluatie van de inzet van ketenmariniers wordt in 2021 gedaan.

Evaluatie met politie Harderwijk en OM
Over de evaluatie van de bestuursovereenkomst is met de politie Harderwijk en het Openbaar Ministerie ook explicitiet stilgestaan. We hebben teruggekeken naar de afgelopen vijf jaar en aandachtspunten voor de komende jaren besproken. Gesproken is met de teamleider, de wijkagent en de expert wijkzorg van de politie en met de beleidsofficier van het openbaar ministerie. Zij gaven het volgende mee voor de evaluatie.

Een asielzoekerscentrum midden in een wijk van Harderwijk geeft voor een wijkagent directe betrokkenheid. Er is, bij wijze van spreken, dagelijkse interactie tussen de bewoners van de wijk en die van het asielzoekerscentrum. De wijkagent heeft een groot aandeel in het krijgen van draagvlak voor het azc gehad omdat hij de wijk kent, veel mensen kent en de taal van de bewoners van de wijk spreekt. Dit is zeer waardevol geweest. Tegelijkertijd geeft het azc de wijkagent ook veel werk. Op een relatief klein terrein woont een grote groep mensen met snel wisselende samenstelling vanwege de doorstoom van asielzoekers en met verschillende culturele achtergronden. Op onderling begrip en thuis raken in de Nederlandse gewoontes moet permanent geinvesteerd. Soms gaat daarin iets mis.
Vanuit de politie wordt aangegeven dat, op momenten dat er incidenten zijn, duidelijk moet zijn wie kan en moet handelen. Is er werkelijk politie-inzet nodig en ook in welke mate. En de politie wordt bijvoorkeur vroeg geïnformeerd over onrust en mogelijke onveiligheid die broeit. Het gesprek tussen COA en politie is hiervoor belangrijk om de wisselende bewoners ook steeds bij de les te houden.
Recent zijn de afspraken tussen de beveiligingsorgansiatie Trigion en het COA hernieuwd waarmee de keten COA, beveiliging en politie duidelijker op elkaar aansluit.

De uitbreiding van de bezetting van 400 naar 800 is voor de politie merkbaar geweest met name door de komst daarmee van veilige landers waarvan een aantal criminele activiteiten ontwikkelt. Dat laatse heeft een uitstraling die veel breder dan Harderwijk is. De ingezette lik-op-stuk aanpak (toepassing snelrecht) heeft zeker effect maar het kost alle partijen veel inspanning en het heeft een negatieve uitstraling en verminderd het draagvlak. De politie stelt ook de vraag of de reguliere aanpak van COA past bij de aanwezigheid van deze groep overlastgevende asielzoekers.

Actueel voor dit moment is de uitbraak van Corona. De werking van de Projectgroep Ketenaanpak is gebonden aan de Coronamaatregelen. De richtlijnen veranderen regelmatig en versoepelen weer; daar wordt op geschakeld.

Voor verlenging van de bestuursovereenkomst is voor de politie belangrijk:

- Voldoende capaciteit van de wijkagent;
- Duidelijkheid houden over de taken en processen van COA, beveiliging en politie en elkaar blijvend informeren ook over onrust;
- Wanneer incidenten een uiting zijn van structurele problemen moeten ze in de Projectgroep Ketenaanpak in gebracht worden om tot een aanpak te komen;
- Aandacht voor de capaciteit van de opvang met name van de groep veilige landers;
- Aandacht voor uitwerking van Corona-omstandigheden op slagkracht netwerk OOV;
- Regelmatige evaluatie van de afspraken uit de notitie Veiligheidszorg.

Inzet door het COA van beveiliging
Voor de beveiliging van het azc terrein zet COA de beveiligingsorganisatie Trigion in. Deze bestond lange tijd uit de inzet van één beveiliger bij de entree van het centrum. Deze heeft ook een receptiefunctie. Sinds juni 2020 bestaat de inzet overdag uit twee beveiligers waarmee door een van de beveiligers ook rondes over het terrein gemaakt kunnen worden.

Ondernemers winkelcentrum Tweelingstad
Met de ondernemers van winkelcentrum Tweelingstad is regelmatig contact. Voor deze evaluatie is een (fysiek) gesprek gevoerd met drie ondernemers waarbij twee ook actief zijn bij de Keurmerk Veilig Ondernemen Harderwijk.

Het algemeen gevoel van de ondernemers in winkelcentrum Tweelingstad is dat de aanwezigheid van het azc in hun buurt een stevige opgave voor ze meebrengt. Dat heeft minder te maken met de omvang van het azc, toen er 400

bewoners waren was de overlast voor ondernemers even groot als toen er 800 bewoners waren. De stevige opgave zit in de aanwezigheid van een groep van 15 a 20 overlastgevers die ook crimineel gedrag vertonen. En door de doorstroom die logischerwijs plaatsvindt in het azc is er eigenlijk elk kwartaal een nieuwe groep van 5 á 10 overlastgevende en criminele personen waar de ondernemers in het winkelcentrum mee geconfronteerd worden.

De overlast is te onderscheiden is aan de ene kant criminele activiteiten: frequent winkeldiefstal. Aan de andere kant bestaat het uit gevoelens van onveiligheid: er wordt tegen winkelpersoneel geschreewd, gespuugd en jonge vrouwen worden seksistisch bejegend. Personeel moet met wantrouwen gaan kijken naar nieuwe winkelbezoekers want om de paar maanden zijn er nieuwe overlastgevende en mogelijk crimminele asielzoekers gearriveerd.

In het winkelcentrum is inzet van beveiliging. Middelen vanuit het Faciliteitenbesluit worden hiervoor beschikbaar gesteld.

De ondernemers geven aan dat het prettig is dat de lijnen tussen politie, de locatiemanager azc en de gemeente kort zijn. Er is regelmatig gesprek met de wijkagent en ook met de gemeente. En met een van de landelijk ingezette ketenmariniers heeft ook tweemaal een gesprek plaatsgevonden. De inzet van het lik-op-stukbeleid is wel merkbaar maar er komt wel telkens een nieuwe groep. De ondernemers zijn zich bewust van het feit dat het een kleine groep asielzoekers is die het beeld voor de erg negatief beinvloeden. Ze benadrukken dat voor het vervolg van de bestuursovereenkomst er maatregelen zouden moeten komen om de overlast van deze groep te laten stoppen. De maatregelen zijn, lik-op-stuk aanpak en ketenmariniers maar ook aan de voorkant, ter voorkoming van, willen ondernemers betrokken zijn.
De ondernemers benadrukken dat aan de ene kant ze vanuit humaan oogpunt het lovenswaardig vinden dat een groep asielzoekers in Harderwijk opgevangen wordt en tegelijkertijd vraagt ze de gemeente bij de verlenging van de overeenkomst in te zetten op het voorkomen van de aanwezigheid van overlastgevende veilige landers.

3.3. Evaluatie(s) over het opvangcentrum en de hieraan gerelateerde voorzieningen en inzet netwerkpartners

De eerst verantwoordelijke voor de opvang van asielzoekers is het COA. Bij veel asielzoekerscentra zijn andere organisaties en individuele inwoners betrokken met diensten of met het geven van begeleiding. Bij de opvang van asielzoekers in Harderwijk zijn dertien organisaties betrokken.

In de bestuursovereenkomst tussen de gemeente en het COA is belegd dat het COA verantwoordelijk is voor het regelen van eerste- en tweedelijns zorg. Ook is in de overeenkomst belegd, en in samenspraak met de gemeente gerealiseerd, zorg te dragen voor onderwijs dat ingericht is voor kinderen van een statushouders. Naast deze voorzieningen zijn in of rond het azc organisaties actief voor het regelen van, activiteiten of faciliteiten. Een overzicht van voorzieningen en netwerkpartners is te vinden in bijlage 4.

De organisaties worden gemiddeld twee keer per jaar uitgenodigd voor een netwerkbijeenkosmt. De organisaties hebben we gevraagd om hun ervaringen met het asielzoekerscentrum en het COA met ons te delen. Normaal gesproken zouden we dit in een netwerkbijeenkomst doen. Door de uitbraak van de coronacrisis is een enquête uitgegaan (bijlage 3). Van alle 13 organisaties hebben we een ingevulde enquête ontvangen. Van sommige van meerdere medewerkers en sommige één namens alle collega's. Het COA heeft de enquête ter informatie ontvangen. Naast deze enquête bleef een mogelijkheid voor telefonisch contact en zijn ook her en der (digitale) gesprekken gevoerd.

Bevindingen eerste- en tweedelijns zorg
Dit zorgaanbod wordt uitgevoerd door GZ asielzoekers (medische screening, medische post), de GGD (jeugdgezondheidszorg, tbc controle), CJG, De9Maanden (verloskundigepraktijk), Stimenz (maatschappelijk werk), Tactus Verslavingszorg en GGNet.

Door deze organisaties wordt als positief ervaren:

- De nieuwsbrieven zijn handig, zo blijf je op de hoogte;
- Het medisch organisatorisch overleg (is uniek, kennen andere azc's niet). Hiermee blijft bij de zorgmedewerkers goed in beeld wat er breed speelt bij de bewoners van het azc op het gebied van gezondheid en zorg en wordt er integraal gewerkt. Zet het door;
- Korte lijnen ook naar tweedelijns zorg als verslavingszorg en ggz;
- De gemeente is een positieve uitzondering met betrokken en bevlogen medewerkers;
- De beveiliging is adequaat en betrouwbaar.

Aandacht- of verbeterpunten zijn:

- Aandacht voor het klimaat en de hygiëne in de lokalen waar de zorg verleend wordt;
- Het is puzzelen met de beschikbare ruimtes, die zijn er niet altijd voldoende;
- Graag twee kamers voor een gezin waar een baby vewacht wordt;
- De bereikbaarheid van de locatiemanager wisselt. Soms goed bereikbaar, op andere momenten niet of nauwelijks. Als er contact is, is hij betrokken;
- Graag rechtstreekse bereikbaarheid van COA medewerkers door medisch personeel. Er moet nu vaak een paar keer gebeld worden om iemand te pakken te krijgen en terugbelverzoeken worden slecht beantwoord;
- Zorg voor kortere lijnen, dan ook beter op de hoogte als mensen verhuizen ed.;
- Steviger inzetten op het motiveren van bewoners om de voorlichtingen en vaccinatie/jgz-spreekuren te bezoeken. COA laat het nu vooral aan de bewoners over;
- Aandacht houden voor dagbesteding/ vrijwilligerswerk. Dat is erg belangrijk in het kader van herstel en voorkomen van of terugdringen van middelengebruik;
- Meer inzicht krijgen in behoefte preventie middelengebruik/ voorkomen verslaving.

Bevindingen onderwijsvoorzieningen
Kinderen die op een azc verblijven, zijn leerplichtig en daarmee moet er ook onderwijs geboden worden. De kinderen van 4-12 jaren gaan naar de school de Vlieger. De gemeente Harderwijk, stichting Proo en VCO Hierden-Harderwijk hebben een convenant primair onderwijs AZC Harderwijk afgesloten (BenW 15 maart 2016) voor de periode van 1 juli 2016 – 1 juli 2026. De jongeren van het azc van 12-18 jaar gaan naar de Internationale Schakelklas (ISK) van het Start-College (onderdeel van de Landstedegroep). Hierna kunnen ze instromen in het regulier onderwijs. Deze ISK bestond al en heeft een regiofunctie. Met de komst van het azc is het aantal leerlingen gestegen.
De scholen werken relatief zelfstandig maar hebben ook contact met het azc/COA.

Het algemene beeld dat de scholen geven is dat de kinderen en jongeren leergiering zijn, ze willen iets van hun leven maken. Daarbij zijn er ook kinderen met trauma's en depressies. De samenstellling wisselt regelmatig in verband met verhuizingen/ doorstroom azc. Opgemerkt wordt dat op en rond het azc het eigenlijk heel rustig verloopt als je je realiseert dat zo veel mensen met verschillende landen van herkomst en culturele achtergronden bij elkaar wonen. Een kleine minderheid van mannen uit bijvoorbeeld Albanië en Marokko verpest het beeld van het azc in Harderwijk, zo wordt benoemd. Als deze veilige landers er niet zijn dan klagen de leerlingen niet dat hun spullen gejat worden.

Door de organisaties wordt als positief ervaren:

- De nauwe samenwerking met zorginstanties op het azc. Er zijn korte lijnen en een uitstekend contact;
- Bij grotere vraagstukken kan met de locatiemanager snel geschakeld worden (bv rond Corona);
- Eén onderwijscoordinator op het azc;
- Regelmatig overleg tussen gemeente, COA en onderwijs.

Aandachts- op verbeterpunten zijn:

- Er wordt veel gedaan voor kinderen 0-12. Voor jongeren van 12-18 zou dat meer kunnen;
- Het contact met het COA is vaak afhankelijk van of je iemand kent of niet. Telefonisch contact met het azc loopt vlot. De reactie op de mails is wisselend; soms snel soms duurt dat langer;
- Verbeter de wifi op het azc. Omdat dit slecht werkt kunnen de ISK kinderen hun online huiswerk niet maken;
- Zorg voor sportvoorzieningen, dat kan ook in de vorm van een abonnement voor een sportschool;
- De aanwezigheid van criminele veilige landers heeft effect op het welbevinden van de kinderen;
- Besteed aandacht voor de bescherming van bijvoorbeeld bekeerde christenen, andersdenkenden en alleenstaande meisjes/vrouwen (bv meldpunt);
- Maak een uitzondering voor kinderen van het azc met een voorlopige status voor deelname aan het Jeugdfonds voor sport en cultuur. Deelnemen aan sport en cultuur draagt bij aan het voorkomen van depressies en verwerken van trauma's en ook aan de integratie;
- Punt van zorg voor het primair onderwijs is dat het aantal kinderen schommelt rond de grens om zelfstandig als school te kunnen bestaan. Een zelfstandige azc school is volledig ingericht op de specifieke doelgroep.

Bevindingen netwerkpartners
Tot slot zijn een aantal netwerkpartners betrokken bij het azc. ZorgDat met groepen opvoedondersteuning en vrouwengroep, SHK peuterspeelzaal 't Vlindertje, Platform Welkom Vluchteling Harderwijk en Vluchtelingenwerk. Bij deze organisaties, met name Vluchtelingenwerk en Platform Welkom Vluchteling Harderwijk, zijn ook veel vrijwilligers actief; individuele inwoners die veel regelen, ondersteunen bij het leren van Nederlands, enz, kortom betrokken mensen uit Harderwijk of Hierden die een stevige bijdrage leveren aan de verbinding van het azc met Harderwijk.

Door de organisaties wordt als positief ervaren:

- Het COA is wat formeel en log maar het contact met een individuele medewerker is wel goed;
- Medewerkers zijn bij casuistiek bereikbaar en denken mee; soms is dit afhankelijk van medewerker;
- Bij de start was het pionieren maar inmiddels is de samenwerking met COA stabiel; bereidwillige, betrokken en prettige samenwerking met COA en de andere organisaties;
- Contact met beveiliging verloopt goed, werken volgens protocol, accuraat, netjes en vriendelijk;
- Voorzieningen op het azc zijn voldoende. Mooi dat er in Coronatijd een speel-o-theek is geopend;
- De aanwezigheid van de verbindingsmakelaar vanuit de gemeente bij overleggen netwerkpartners;
- De netwerkbijeenkomsten;
- De gemeente neemt een actieve rol aan in het verbeteren van de onderlinge samenwerking en verbeteren afstemming tussen organisaties;
- De gemeente is regelmatig bij verschillende overleggen aanwezig en geeft dan ook informatie;
- Aankleding met bloembakken en speeltoestellen werkt positief;
- Prettige ligging in Harderwijk en niet achteraf. Daarmee voorzieningen goed bereikbaar.

Aandachts- of verbeterpunten:

- Sneller reageren op mail, app of telefoon van medewerkers van het azc (duurt vaak een paar dagen of oproep moet herhaalt);
- Er is veel behoefte aan spel-/sportactiviteiten met name voor jongeren van het azc, buitenschoolse activiteiten voor jeugd;
- Door de Coroanasituatie zijn er veel vrijwilligersativiteiten waar azc bewoners aan mee konden doen gestopt. Het zou goed zijn om naar alternatieven te zoeken;
- Het azc is een familielocatie. Er zijn op het azc alleenstaande mannen en kansarme bewoners wat de sfeer en de veiligheidsbeleving van bewoners niet ten goede komt;
- Wens voor een eigen ruimte voor coördinator Taalmaatjes;
- Laat de tijden van de Taallessen van ouders gelijk lopen met de tijden van de peuterspeelzaal;
- Regel opvang van kinderen onder de twee jaar als ouders die nog niet inburgeren taalles volgen; zou onderling met andere bewoners geregeld kunnen worden;
- Gemeente kan, naast in de overleggen, vaker tussendoor info geven;
- Maak leer-werkplekken mogelijk, verbinding met de nieuwe wet Inburgering;
- De positieve geluiden meer uitdragen vanuit azc en gemeente;
- Het strak organiseren van de inschrijvingen van bewoners in de verschillende systemen (BRP straat en gemeente), blijft punt van aandacht. Is nodig om mensen ook andere voorzieningen te kunnen verstrekken
- Blijvend investeren in draagvlak onder de bevolking;
- Gebrek aan woningen om doorstroom bij koppeling vlot te laten verlopen;
- Blijf gezinnen plaatsen;
- Graag de expertise die de organisaties opgebouwd kunnen hebben voortzetten in de komende jaren.

Gemeente Harderwijk; diverse disciplines
Vanuit de gemeente Harderwijk zijn verschillende disciplines betrokken bij het azc (leerplicht, publiekszaken, sociaal domein miz, adviseurs, wijkmanager). Een aantal medewerkers zijn nauw betrokken geweest bij de komst van het azc en vervolgens zijn medewerkers betrokken bij zaken die uit het azc voortvloeien zoals inschrijvingen, inzet leerplicht, contact COA, de netwerkbijeenkomsten en ook in relatie tot de buurt.

Als positief wordt ervaren:

- Contact met locatiemanager en ondersteuning loopt soepel, goed bereikbaar, korte lijnen en open comminicatie;
- Onderlinge samenwerking medische zorg werkt erg handig;
- Pragmatische insteek van COA en goede sfeer;
- Er is een mooie doorgaande lijn van voorzieningen/ aanbod voor gezinnen en kinderen van 0-18 jaar;
- Netwerkoverleg is nuttig;
- Binnen de gemeente weten de collega's elkaar te vinden rond het azc.

Aandachts- of verbeterpunten:

- Blijf inzetten op de aanwezigheid van gezinnen. Daarmee ook voldoende kinderen om een zelfstandige basisschool in stand te houden en behoud je een stabiele en deskundige leeromgeving voor de azc kinderen;
- Verbeter de bereikbaarheid van medewerkers van het COA (niet locatiemanagers en ondersteuning);

- Er is krapte in ruimtes om aanbod te doen, dat gaat moeizaam;
- Maak ruimte voor sportactiviteiten voor azc bewoners;
- Contact tussen leerplichtmedewerkers en contactpersoon azc moet verbeterd;
- De combinatie van de toename van complexiteit van asielzoekers en het aantal bewoners op het azc verdient aandacht;
- Blijf het bewonersoverleg doen en communiceren met de buurt. Heldere communicatie helpt en handel snel op beloftes richting de omgeving.

4. Conclusies en aanbevelingen

De bestuursovereenkomst tussen de gemeente Harderwijk en het COA over de vestiging van het azc is het vertrekpunt geweest voor deze evaluatie. Met deze overeenkomst in de hand heeft het college van B&W in maart 2020 een aantal aspecten benoemd waarop ze wilde evalueren. Dit is de stand van zaken van de instroom van vluchtelingen, de status van benodigde vergunningen en toestemmingenm financiële aspecten, ervaringen uit het omwonendenoverleg, ervaringen uit het openbare orde overleg en tot slot de evaluatie(s) over het opvangcentrum van de hieraan gerelateerde voorzieningen en de netwerkpartners.

Voor de evaluatie hebben we met veel partijen contact gehad op verschillende manieren. De coronacrisis maakte de omstandigheden daarin specifiek maar desalniettemin is met veel partijen ook daadwerkelijk een fysiek gesprek gevoerd. In de gesprekken troffen we veel betrokken mensen met een warm hart voor de stad en iedereen die daar woont. Over de aanwezigheid van het azc op Kranenburg-Noord werden genuanceerde beelden afgegeven waarbij door verschillende partijen ook zorgen geuit zijn. Met name de aanwezigheid van asielzoekers met een kansarme aanvraag, de veilige landers waarvan een deel overlast veroorzaakt, is door alle partijen als zorgelijk of onveilig bestempeld.

4.1. Kengetallen azc Harderwijk

Het COA heeft bij de start van het opvangcentrum in 2016, in eerste instantie, de helft van de beschikbare capaciteit voor het opvangcentrum op het terrein Kranenbrug-Noord gebruikt. Na de de verhoogde asielinstroom in Nederland is vanaf augustus 2018 de bezetting gestegen naar de volledig capaciteit van 800.

In de bestuursovereenkomst is belegd dat het COA een inspanningsverplichting heeft om minimaal 40% gezinnen te huisvesten in het opvangcentrum. In de periode 2016-2020 waren in het azc tussen de 55% en 70% gezinnen gehuisvest. De gemeente en ook de omwonenden zijn steeds geinformeerd over het percentage gezinnen in het opvangcentrum.
COA komt haar inspanningsverplichting uit de bestuursovereenkomst op dit onderdeel na.

In de bestuursovereenkomst 2016-2021 staan geen afspraken over de aanwezigheid van asielszoekers met een kansrijke of kansarme asielaanvraag. Desalniettemins is, naar aanleiding van de overlast die een deel van de kansarme asielzoekers veroorzaakt, een brede, landelijke discussie ontstaan over de aanwezigheid en opvang van deze zogenaamde veilige landers.

4.2. Conclusie

Als we de aspecten voor de evuatie langslopen dan kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

Stand van zaken asielinstroom en flexibilisering opvang
Om een goede conclusie over de stand van zaken van de asielinstroom te kunnen trekken, moeten we het streven naar de flexibilisering van de asielketen ook betrekken.
Het actuele tekort aan opvangplekken voor asielzoekers in Nederland ligt tussen de 3.500 en 6.500. Daarnaast is op landelijk en proviniciaal niveau de modernisering van het asielsysteem in gang gezet. Deze is belegd in de Uitvoeringsagenda flexibilisering asielketen. Deze agenda steekt, om verschillende redenen, in op meer kleinere en regio gebonden opvanglocaties. En er zal een onderscheid gemaakt worden in opvangvoorzieningen voor kansrijke en kansarme asielzoekers; satellietlocaties voor opvang van asielzoekers met een kansarme aanvraag en regio gebonden locaties voor asielzoekers met een kansrijke aanvraag. De Tweede Kamerbrief van 16 juni 2020 wekt de suggestie dat de satellietlocaties reeds bestaan.

Voor Harderwijk betekent dit dat de opvangbehoefte in 2021 nog groot is. Omdat gesproken wordt over de aanwezigheid van satellietlocaties voor kansarme asielaanvragers kan het opvangcentrum in Harderwijk zich mogelijk ontwikkelen tot een kleinschalige opvang voor asielzoekers met een kansrijke aanvraag. Dit met een omvang van bijvoorbeeld 500 plekken met een flexibele schil van 300 die, onder bepaalde voorwaarden, ingezet wordt bij een verhoogde asielinstroom.

Status van benodigde vergunningen en toestemmingen
Op 19 juli 2016 is door de gemeente Harderwijk een omgevingsvergunning verleend voor het vestigen van een opvangcentrum op het terrein Kranenburg-Noord voor een periode van maximaal 10 jaar voor ten hoogste 800 asielzoekers. De einddatum van de vergunning is gesteld op 1 juni 2026 en is dus nog steeds van kracht.
De aankoop van de het terrein Kranenburg-Noord door de gemeente Harderwijk heeft geen invloed op de geldigheid van de vergunning.

Financiële middelen
De middelen die de gemeente Harderwijk ontving uit het Faciliteitenbesluit opvangvangcentra waren toereikend. De

gemeente Harderwijk kan, bij het verlengen van de bestuursovereenkomst, een beroep blijven doen op het Faciliteitenbesluit opvangcentra. De gemeente Harderwijk ontvangt een financiële bijdrage zolang een opvangcentrum in haar gemeente functioneert.

Vanuit betrokken partijen
In de bestuursoverereenkomst is belegd dat COA zorg draagt voor de organisatie van en informatieverstrekking over het opvangcentrum. Dat gebeurt, vaak ook in afstemming met de gemeente. Het COA heeft een bewonersoverleg in het leven geroepen en veel organisaties leveren diensten in of aan met het opvangcentrum; 1e en 2e lijns zorg, onderwijs en verschillende welzijns- en vrijwilligersorganisaties.

Evaluatie omwonenden en inwoners Harderwijk
De omwonenden van het azc geven een genuanceerd beeld over de aanwezigheid van het azc. COA is goed aanspreekbaar en luistert en over het algemeen wordt er op korte termijn iets gedaan met klachten die er zijn. De omwonenden vragen aandacht voor de aanwezigheid van, in hun beleving, veel alleenstaande mannen. Dit geeft soms een gevoel van onveiligheid. De omwonenden hebben de wens geuit terug te gaan naar het volume waar het azc mee van start gegaan is.

De omwonenden willen graag dat het bewonersoverleg voortgezet wordt. De informatiebrief werkt maar een direct contact bij incidenten zou handig zijn zodat de informatie niet eerst in de krant staat en dan gedeeld wordt met de bewoners.

Evaluatie van openbare orde en veiligheid en ondernemers winkelcentrum Tweelingstad
Aan de bestuursovereeenkomst tussen COA en de gemeente hangt de notitie Veiligheidszorg (2016). Deze notitie schetst het perspectief van een brede verantwoordelijkheid voor veiligheid en leefbaarheid in Harderwijk. Verder staan de verantwoordelijkheden van de verschillende partijen (COA, burgemeester/driehoek, politie, gemeenteraad en college van B&W).
Afstemming over de aanpak vindt plaats in de Projectgroep Veiligheid en in het Casusoverleg. In de projectgroep Veiligheid wordt gesproken over de aanpak van leefbaarheid, veiligheid en openbare orde. Het azc was vanaf eind 2016 bezet met 400 bewoners en in 2018 is dit gegaan naar 800. Met deze steiging is ook het aantal asielzoekers met een kansarme aanvraag gestegen, de zogenaamde veilige landers. Een deel van deze groep asielzoekers veroorzaakt overlast. In de zomer van 2019 is, in afstemming tussen de partijen, een lik-op-stukbeleid – toepassing snelrecht - ingezet. En het effect van deze aanpak is zichtbaar. Na de invoering zijn in het laatste kwartaal van 2019 de overlastcijfers voor Harderwijk gedaald. Deze daling zet zich door in 2020. Over de volle breedte zijn er minder misdrijven in Harderwijk gepleegd door bewoners van het AZC dan in 2019. Over de volle breedte is een daling te zien van ruim 40% minder delicten. Of dit mede door Corona komt is onbekend.

De aanpak van overlastgevende asielzoekers uit met name veilige landen, gebeurt ook op landelijk niveau. Het ministerie van Justitie en Veligheid heeft in het voorjaar van 2019 drie ketenmariniers aangesteld. Mensen met doorzettingsmacht en een gerichte aanpak van de top 300 van overlastgevende asielzoeker.

Uit het overleg tussen politie en OM kwam naar voren dat het azc een stevig beroep doet op de inzet van de wijkagent; op de capaciteit. Ook zou ze graag de komende jaren een regelmatige evaluatie zien van de lijn die in de nota Veiligheidszorg belegd is.

Voor de ondernemers in het winkelcentrum Tweelingstad is de aanwezigheid van het azc een stevige opgave door met name de aanwezigheid van een groep overlastgevende criminele asielzoekers.

Evaluatie netwerkpartners
Bij de opvang van asielzoekers in Harderwijk zijn dertien organisaties betrokken; organisaties voor eerste- en tweedelijns zorg, onderwijsorganisaties, welzijnspartners en vrijwilligers(organisaties).

De organisaties geven aan binnen het azc samen te werken met betrokken en bevlogen medewerkers van het COA. De afgelopen jaren is door de organisaties uit Harderwijk veel expertise opgebouwd in het werken met of begeleiden van asielzoekers.

Over het medisch organisatorisch overleg zijn de organisaties erg enthousiast. Het azc in Harderwijk is hierin een positieve uitzondering en het draagt zorg voor een brede aanpak en een breed beeld van de gezondheid van de bewoners van het azc. Het is schipperen met de ruimtes en hygiëne in de ruimtes.

Er zijn veel activiteiten op het azc maar voor jongeren nauwelijks.

De gemeente is betrokken en regelmatig aanwezig bij verschillende overleggen.

Hier is de wens geuit het opvangcentrum (weer) een familielocatie te laten zijn. De aanwezigheid van veel alleenstaande mannen roept gevoelens van onveiligheid op bij inwoners van Harderwijk.

4.3 Aanbeveling bestuursovereenkomst 2021-2026

Aanbeveling 1. Beleg de ontwikkeling naar een regionale opvang in Harderwijk
Als we de insteek van het programma flexibilisering asielketen volgen en vertalen dan zal het opvangcentrum voor asielzoekers in Harderwijk een kleinschalige, regionale opvang worden van 500 opvangplekken en een flexibele schil van 300 plekken waarin asielzoekers met een kansrijke aanvraag opgevangen worden.
Aanbevolen wordt dit, als aanvulling op de huidige bestuursovereenkomst, op te nemen waarbij belegd is
- een termijn waarbinnen dit gerealiseerd wordt;
- welke inspanningen COA levert om hiertoe te komen;
- de voorwaarden waaronder de flexibele schil benut wordt.

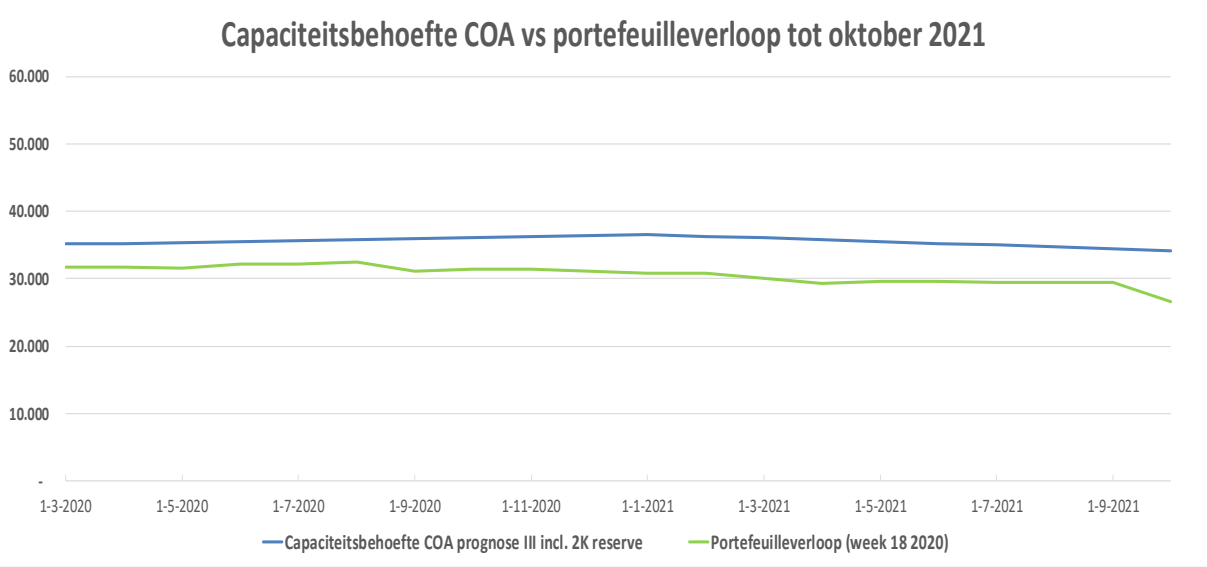
Aanbeveling 2. Actualiseer de notitie Veiligheidszorg en evalueer hem een keer per jaar
De notitie Veiligheidszorg te actualiseren en daarin te verwerken de reeds belegde repressieve maatregelen: het lik-op-stuk beleid en de verbinding met de landelijke inzet van ketenmariniers en daarnaast nadrukkelijk aandacht voor het vroegtijdig signaleren van onrust en signalen van onveiligheid. Hiermee wordt de aanpak van de groep criminele asielzoekers verankerd en wordt ook ingezet op het verhogen van het gevoel van veiligheid op en rond het opvangcentrum. En evalueer de notitie Veiligheidszorg één keer per jaar.
Ook verdient het aanbeveling de capaciteit van de inzet van de functie van wijkagent te bezien.

Aanbeveling 3. Zet daarbij de huidige overeenkomst voort met aandacht voor de afstemmingsoverleggen
Het doorzetten van de verschillende overleggen die het COA in het leven geroepen heeft.
- Bewonersoverleg op de manier zoals het de afgelopen jaren is gegaan. Naast de informatiebrief een manier vinden om omwonenden bij incidenten via een korte weg snel van informatie te kunnen voorzien.
- Medisch Organisatorisch Overleg
- Netwerkoverleg.

Aanbeveling 4. Breng als gemeente de meer concrete aanbevelingen onder de aandacht
Door omwonenden, politie en netwerkpartners ook aandachts- en verbeterpunten aangedragen die niet direct passend zijn voor een bestuursovereenkomst maar niet minder belangrijk. De gemeente neemt het initiatief om over deze punten met het COA en andere partijen in gesprek te gaan.

Bijlage 1. Cijfers asielinstroom Nederland – cijfers van COA

Onderstaand een overzicht van het verloop van de capaciteitsbehoefte van het COA ten opzichte van de vastgoedportefeuille.

De capaciteitsbehoefte betreft de behoefte aan het aantal opvangplekken voor asielzoekers, het portefeuilleverloop gaat over het aantal beschikbare plekken in Nederland. Bij de capaciteitsbehoefte gaat COA uit van 91% bezetting en een reservecapaciteit van 2000 plekken.

- De delta tussen de capaciteitsbehoefte op en het portefeuilleverloop op 1 april 2020 was 3.500 plekken
- De nu voorziene delta tussen de capaciteitsbehoefte en het portefeuilleverloop op 1 april 2021 is 6.500 plekken

Bijlage 2. Overzicht budget azc terrein Kranenburg Noord

AZC				
	budget	**uitgaven**	**saldo**	
2015	23.165	63.600	-40.435	rekeningresultaat
2016	125.000	216.635	-91.635	rekeningresultaat
2017	126.250	24.445	101.805	saldo voor € 100.000 overgeheveld naar 2018
2018	100.000	900	99.100	saldo vrijgevallen bij jaarrekening
Totaal	274.415	305.580	-31.165	Overschrijding bekostigd uit algemene middelen
Krediet terrein				
	krediet	**uitgaven**	**saldo**	
2016 t-m heden	100.000	63.125	36.875	krediet staat nog open
Budgetten Faciliteitenbesluit opvangcentra (COA-gelden)	€ 243.300 p/jr. voor 2017 t/m 2021			
Personeel voor 5 jaar € 156.300 per jaar;				
	budget	**uitgaven**	**saldo**	
Platform welkom vluchtelingen				
2017	15.000	0	15.000	saldo overgeheveld naar 2018
2018	30.000	15.000	15.000	saldo overgeheveld naar 2019
2019	30.360	0	30.360	
2020	15.575			
2021	15.575			
Maatjesproject sport en cultuur				
2017	8.000	0	8.000	saldo overgeheveld naar 2018
2018	16.000	5.600	10.400	saldo overgeheveld naar 2019
2019	18.592	8.000	10.592	
2020	8.307			
2021	8.307			
Overige uitgaven				
2017	64.002	1.259	62.743	saldo overgeheveld naar 2018
2018	106.745	25.508	81.237	saldo overgeheveld naar 2019
2019	126.295	20.985	105.310	
2020	35.646	25.818		
2021	53.929			

Bijlage 3. Enquête - netwerkpartners en bewonersoverleg

gemeente harderwijk

Enquête voor netwerkpartners en omwonenden voor evaluatie overeenkomst COA en gemeente Harderwijk inzake vestiging azc Harderwijk.

U ontvangt deze enquête omdat u een omwonende bent van het azc in Harderwijk of een van de netwerkpartners bent voor het azc in Harderwijk. Deze enquête houdt verband met de evaluatie van de overeenkomst die de gemeente Harderwijk heeft met het azc/Centraal orgaan Opvang Asielzoekers (COA). Vanwege de omstandigheden rond de coronacrisis zijn fysieke bijeenkomsten maar heel beperkt mogelijk. Daarom sturen wij deze enquête en stellen het op prijs als u op deze manier uw bijdrage levert aan de evaluatie van de overeenkomst.

De vragenlijst omvat 16 vragen en het invullen van de lijst neemt ongeveer 30 minuten in beslag. U kunt de ingevulde enquête voor **20 mei 2020** mailen naar p.verheule@harderwijk.nl.

Aanleiding
De gemeente Harderwijk heeft een bestuursovereenkomst met het azc/COA in Harderwijk. De gemeente heeft in 2015 besloten dat een azc in Harderwijk gevestigd kan worden voor vijf jaar met nog eens vijf jaar verlenging. Het azc is in 2016 van start gegaan. De gemeenten heeft met het COA een overeenkomst met afspraken voor de vestiging van het azc in Harderwijk. Deze overeenkomst wordt in 2020 geëvalueerd om voor de volgende vijf jaar, in een nieuwe overeenkomst de ervaringen van de afgelopen vijf jaar mee te kunnen nemen.

De gemeente gaat zich breed oriënteren op de ervaringen rond het azc. Een onderdeel betreft de ervaringen van de netwerkpartners en van omwonenden. In eerste instantie was hiervoor een netwerkbijeenkomst belegd. Vanwege de coronacrisis kon deze niet plaatsvinden. De mogelijkheden zijn op dit moment beperkt om betrokkenen bij het azc Harderwijk live te spreken over hun ervaringen. Als alternatief zetten we een enquête uit om informatie op te halen voor de evaluatie. Wanneer de antwoorden op deze enquête aanleiding geven om nader in gesprek te gaan met een organisatie of betrokkene, nemen wij telefonisch contact met u op.

Vragen evaluatie bestuursovereenkomst azc
Vragen met een * zijn verplichte vragen.

*1. Op welke manier bent u betrokken bij het azc in Harderwijk? Indien u voor een organisatie werkt, noteert u alstublieft de naam van deze organisatie.

……..

*2. Wat heeft u gemerkt van de komst van het azc in Harderwijk in 2016?

……..

*3. Wat merkt u op dit moment van het azc in Harderwijk?

……

4. Hoe tevreden bent u over het contact met het locatiemanagement van het azc?
(graag aankruisen wat van toepassing)
Indien u geen contact heeft met het locatiemanagement hoeft u geen antwoord in te vullen.

0 zeer ontevreden - 0 ontevreden – 0 neutraal – 0 tevreden – 0 zeer tevreden – 0 onbekend

Toelichting:

……..

5. Hoe tevreden bent u over het contact met medewerkers van het azc in Harderwijk?
(graag aankruisen wat van toepassing)
Indien u geen contact heeft met medewerkers van het azc hoeft u geen antwoord in te vullen.

0 zeer ontevreden – 0 ontevreden –0 neutraal –0 tevreden –0 zeer tevreden

Toelichting:

……

6. Hoe tevreden bent u over het contact met de beveiliging van het azc in Harderwijk?
(graag aankruisen wat van toepassing)
Indien u geen contact heeft met de beveiliging van het azc hoeft u geen antwoord in te vullen.

0 zeer ontevreden – 0 ontevreden – 0 neutraal – 0 tevreden – 0 zeer tevreden

Toelichting:

……

*7. Hoe tevreden bent u over de bereikbaarheid (e-mail, telefoon, etc.) van het azc in Harderwijk?
(graag aankruisen wat van toepassing)

0 zeer ontevreden – 0 ontevreden – 0 neutraal – 0 tevreden – 0 zeer tevreden

Toelichting:

……

*8. Hoe tevreden bent u over het contact met de gemeente over het azc in Harderwijk?
(graag aankruisen wat van toepassing)

0 zeer ontevreden – 0 ontevreden – 0 neutraal – 0 tevreden – 0 zeer tevreden

Toelichting:

……

*9. Hoe tevreden bent u over de bereikbaarheid van de gemeente (e-mail, telefoon, etc.) in het kader van het azc in Harderwijk?
Vijfpuntsschaal: zeer ontevreden – ontevreden – neutraal – tevreden – zeer tevreden

Toelichting:

……..

*10. Hoe tevreden bent u over de voorzieningen op het azc in Harderwijk? Denk aan de peuterspeelzaal, gezondheidszorg, vrijwilligersactiviteiten, etc.?
(graag aankruisen wat van toepassing)

0 zeer ontevreden – 0 ontevreden – 0 neutraal – 0 tevreden – 0 zeer tevreden

Toelichting:

……

*11. Waar bent u het meest tevreden over met betrekking tot het azc in Harderwijk?

……

*12. Wat zijn volgens u verbeterpunten voor het azc in Harderwijk?

……

*13. Wat zijn volgens u verbeterpunten voor de gemeente Harderwijk daar waar het gaat over het azc?

……..

*14. Waar moet de gemeente aandacht voor hebben bij de verlenging van de overeenkomst met COA voor het azc Harderwijk?

……

*15. Zijn er andere zaken die u wilt meegeven met het oog op verlenging van het azc in Harderwijk?

……

16. Denkt u dat de voorzieningen die er in en rond het azc zijn aansluiten bij de behoefte van de asielzoekers; ontbreekt er misschien iets of zijn er zaken overbodig?

……

Bijlage 4. Voorzieningen en betrokken organisaties bij het opvangcentrum voor asielzoekers

- Vluchtelingenwerk Oost Nederland;
- Gezondheidszorg asielzoekers;
- St. Kinderspeelzalen Harderwijk (SKH); peuterspeelzaal 't Vlindertje;
- St. Proo en VCO Hierden-Harderwijk: primair onderwijs georganiseerd door St. Proo, de Vlieger
- St. Morgencollege/ Landstedegroep, ISK-klas
- Platform Welkom Vluchteling Harderwijk;
- GGD-NOG;
- Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG);
- Tactus;
- ZorgDat;
- Stimenz;
- De9maanden;
- GGNet.

- De gemeente Harderwijk met diverse disciplines waaronder publiekszaken, financiën, leerplicht, jeugd, openbare orde en veiligheid, wijkmanagement en communicatie.